

18.3.2020

Eduskunta
Sivistysvaliokunta

Asia: **M 4/2020 vp Muu asia: Valtioneuvoston asetus varhaiskasvatuksen sekä opetuksen ja koulutuksen järjestämisvelvollisuutta koskevista väliaikaisista rajoituksista**

Opetusalan Ammattijärjestä OAJ kiittää mahdollisuudesta tulla kuulluksi tässä poikkeuksellisessa tilanteessa, jossa opettajien ja opetusalan johdon työpanos on merkittävä Suomen selviämisen kannalta.

Koulutuksen järjestäjien tilanteet ja mahdollisuudet toteuttaa laadukasta opetusta poikkeusoloissa vaihtelevat todella paljon (etäopetus, opettajien osaaminen, laitteet ja yhteydet jne.). Myös oppijoiden edellytykset ovat varsin erilaisia, mikä johtaa mittavaan tuen tarpeeseen monilla oppijoilla epidemian jälkeen. OAJ edellyttää, että hallitus ja eduskunta ryhtyvät mahdollisemman pikaisesti laajassa yhteistyössä suunnittelemaan toimia, joilla tilanteesta päästään eteenpäin. Nyt on keskityttävä turvaamaan keväällä valmistuvien oppijoiden päättötodistukset ja tutkinnot (9. luokkalaiset, ylioppilaat, ammattiin valmistuvat, korkeakoulujen tutkinnot), mutta varsin pian muiden oppijoiden kannalta menetetty opetus on tosiasia, joka pitää eri toimin korvata.

Siksi vaadimme, että Sivistysvaliokunta huolehtii, että asetusmuistion lukuun 4 ”Esityksen vaikutukset” kirjataan, että asetuksen voimassaolon päätyttyä on varauduttava kohdentamaan lisäresursseja opetuksen ja koulutuksen järjestämiseen. Valtiovarainministeriön sekä opetus- ja kulttuuriministeriön on otettava huomioon asetuksesta ja koronaviruksesta aiheutuneet poikkeusolot opetuksen ja koulutuksen järjestäjien rahoituksista päätettäessä, eivätkä niiltä osin, kun on selvää, että rahoituksen vähenemisen syy olisi korona, tee vähennyksiä tätä vuotta koskeviin rahoituksiin.

Varhaiskasvatus

Asetusluonnoksen 2 § *Rajoitukset kunnan velvollisuuteen järjestää varhaiskasvatusta* pitäisi lisätä yksityiset varhaiskasvatuksen järjestäjät. Mikäli yksityisten varhaiskasvatuksen järjestäjien sallitaan keskeyttää varhaiskasvatuksen järjestäminen ilman mitään rajoituksia, voi tämä aiheuttaa kunnan näkökulmasta kestävämmän tilanteen erityisesti niissä kunnissa, joissa yksityisen varhaiskasvatuksen määrä on suuri.

Varhaiskasvatuksesta on OAJ:n havainnon mukaan tulleet ainoastaan ”hoitoa” tavoitteellisen varhaiskasvatuksen sijasta. Haluamme kuitenkin korostaa, että myös varhaiskasvatuksessa tulisi mahdollisuuksien mukaan pitää kiinni varhaiskasvatussuunnitelman tavoitteiden mukaisesta toiminnasta.

18.3.2020

Perusopetus

Asetusluonnoksen 3 § pitää täsmentää siten, että opetuksen järjestäjälle sallitaan poikkeaminen opetuksen määrästä vain niiltä osin kuin 1 momentissa korvaavaa opetusta ei voida järjestää. Säädetystä opetuksen määrästä poikkeaminen ei voi jäädä täysin opetuksen järjestäjän harkinnan varaan, vaan se voidaan sallia vain niiltä osin kuin se on tarpeellista.

Pidämme myös välttämättömänä, että 3 §:n 4 momenttiin lisätään, että näidenkin lähiopetukseen tulevien oppilaiden opetuksen tavoitteet voidaan yhteensovittaa vastaamaan 1-3 momentin piiriin kuuluvien oppilaiden opetusta.

Lisäksi 3 §:ään on lisättävä, että opetuksen järjestäjä voi poiketa 17 a §:ssä säädetyn henkilökohtaisen opetuksen järjestämistä koskevan suunnitelman laadintaa ja päivittämistä koskevista säännöksistä siltä osin kuin se on tarpeellista. Näiden suunnitelmien päivittäminen poikkeusolojen johdosta yhteistyössä huoltajien kanssa lisää muun muassa opettajien riskiä sairastua ja aiheuttaa tässä tilanteessa ylimääräistä turhaa kuormitusta.

Esittämämme asetusmuutokset on otettava huomioon myös asetusmuistiossa. Oikeus poiketa perusopetuksen tuntijaosta on mainittu asetusmuistiossa. Varsinaisesta asetusluonnoksesta tämä puuttuu. OAJ esittää, että asetuksen 3 pykälään lisätään oikeus poiketa perusopetuksen tuntijaosta tai jos ei tätä sallita, on maininta poistettava perusteluista.

Asetusluonnoksen 3 §:n mukaan ”Opetuksen järjestäjällä on velvollisuus järjestää perusopetuslain 16, 16 a, 17 ja 17 a §:ssä tarkoitettua oppimisen tukea sekä 31 §:ssä säädettyjä palveluja sekä 31 a §:ssä säädettyä oppilashuoltoa vain siinä laajuudessa kuin se on mahdollista toteuttaa.”

Opetuksen järjestäjälle on samassa momentissa säädettävä velvollisuus tiedottaa mahdollisimman pian kaikille oppilaille ja huoltajille, mitkä näistä palveluista on asetuksen voimassaoloaikana mahdollista toteuttaa ja miten niitä tarvitsevan pitää toimia niitä saadakseen. Vastaavasti asetusmuistiot on täydennettävä tältä osin.

Asetusmuistion perusteluihin on lisättävä lause, jossa todetaan, että 3 §:n 4 momentti edellyttää molempien huoltajien osalta kriittisillä aloilla työskentelyä. Asetuksesta ei selviä, onko koululaisten aamu- ja iltapäivätoimintaa järjestettävä niille koululaisille, jotka jatkavat koulunkäyntiä koulussa.

Lisäksi esitämme asetusmuistioon seuraavia muutoksia:

Lausetta ”Säännös mahdollistaisi etäopetuksen järjestämisen myös perusopetuksessa siinä laajuudessa, kun kunta harkitsee tarkoituksenmukaiseksi.” on muutettava seuraavasti: Säännös mahdollistaisi opetuksen järjestämisen poikkeuksellisia järjestämistapoja kuten etäyhteyksiä käyttäen ja ilman opettajan fyysistä läsnäoloa ja mahdollisuutta valvoa ja taata

18.3.2020

oppilaan turvallista opiskeluympäristöä perusopetuksessa. Opetuksen määrästä voidaan poiketa, jos ei opetusta voida poikkeavilla tavoilla järjestää.

Lause ”Säännös turvaisi lapsen hoitoa tarvitsevan vanhemman työssäkäynnin.” on muutettava muotoon Säännös turvaisi näiden lasten vanhempien työssäkäynnin.

Lisäksi seuraava lause on ehdottomasti poistettava: ”Lukiokoulutusta ja ammatillista koulutusta koskevat määräaikaiset säännökset eivät vaarana lukiokoulutukselle ja ammatilliselle koulutukselle asetettujen tavoitteiden toteutumista.”

Ammatillinen koulutus

Jos poikkeusoloissa suorituksia tulee ammatillisessa koulutuksessa vähemmän, se ei saa vaikuttaa koulutuksen järjestäjän rahoitukseen vähentävästi.

”Ammatillisessa koulutuksessa koulutuksen järjestäjillä ja opiskelijoilla ei välttämättä ole etäopetukseen tarvittavia tietokoneita tai muita laitteita riittävässä määrin. Koulutuksen järjestäjille voi aiheutua lisäkustannuksia tarpeellisten laitteiden ja ohjelmistojen hankkimisesta.”

Esitämme muutosta asetusmuistion kirjaukseen: Opiskelijan voidaan edellyttää itse hankkivan ammatillisessa koulutuksessa tarvittavat oppimateriaalit ja -välineet. Perusteluissa ei voida ottaa lähtökohdaksi sitä, että velvoite näiden hankkimiseen kuuluisi koulutuksen järjestäjälle.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin, ettei koulutuksen järjestäjällä olisi velvollisuutta järjestää lähiopetusta oppilaitoksessa. Opetuksen ja ohjauksen järjestämistä voisi siirtää eteenpäin sellaisten tutkinnon osien kohdalla, joissa etäopetus tai itsenäinen opiskelu ei ole mahdollista. Mikäli työpaikalla on suuri riski saada koronatartunta, on suositeltavaa, että työpaikalla järjestettävää koulutusta jatketaan vasta, kun riskiä ei enää ole.

Kaikkiaan ammatillista koulutusta koskevat kirjaukset ovat varsin väljiä ja suositusluonteisia, eivätkä anna selkeää viestiä siitä, että opiskelijalle pitää varmistaa kaikin käytettävissä olevin keinoin opintojen eteneminen poikkeusoloissakin. Olisi myös selkeämmin sanottava, ettei opiskelijoita voi pitää työpaikoilla, jossa on kohonnut riski.

”Laajamittaisen etäopiskelun tai itsenäisen työskentelyn vuoksi voisi olla haastavaa päivittää kaikkien opiskelijoiden henkilökohtaisia osaamisen kehittämissuunnitelmia ajantasaisesti. Säädös mahdollistaisi, että koulutuksen järjestäjä voisi poikkeusolojen aikana käyttää HOKSin laatimisessa ja päivittämisessä omaa harkintaansa.”

On tärkeää, että opiskelijoita kuullaan tässä kysymyksessä. Työpaikalla tapahtuvan oppimisen pitää olla tutkinnon tavoitteiden mukaista aina, jotta se voidaan myöhemmin lukea opiskelijan opinnoista hyväksi.

18.3.2020

Korkeakoulut

"Opiskelijalla on oikeus suorittaa tutkintoon johtavat opinnot ammattikorkeakoulun tutkintosäännössä ja opetussuunnitelmassa määräämällä tavalla."

OAJ:n tulkinnan mukaan tämä voi tarkoittaa joidenkin ammattikorkeakoulujen johtosäännön tai muiden määräävien asiakirjojen avaamista tämän johdosta, mutta käsityksemme mukaan opetuksen järjestämiseen poikkeusoloissa tai johtosääntömuutoksiin ne ovat varautuneet.

"Tämän vuoksi säädettäisiin, että ammattikorkeakouluilla ei olisi asetuksen voimassa-oloaikana velvollisuutta järjestää tutkintoon johtavia opintoja ja opintojen ohjausta siten, että opiskelija voi suorittaa opinnot tavoitteellisessa suorittamisajassa."

Rahoitusmallissa isoin osa rahoista ohjataan ammattikorkeakouluille tätä suoritusta mittaavan mittarin kautta. Toki näin tehdään kolmen vuoden keskiarvolla laskettuna. Poikkeustilanteella voi olla vaikutusta joidenkin ammattikorkeakoulujen rahoitukseen tätä kautta, jos opiskelijat eivät valmistukaan tavoiteajassa. Edellytämme, että OKM huomio tämän. Opiskelijoiden oikeusturvasta kiinni pitäminen on tärkeää.

Myös yliopistojen rahoituksessa on huomioitava se, että tutkintoaikaan tulee joustoa.

Taiteen perusopetus ja vapaa sivistystyö

"Taiteen perusopetuksesta annetussa laissa ei ole säädetty koulutuksen järjestäjälle velvollisuutta järjestää taiteen perusopetusta."

Vaikutukset tulevat ulottumaan taiteen perusopetuksen talouteen ja henkilöstöön. Opettajia tullaan lomauttamaan tai irtisanomaan opetustuntien alenemisen tai oppilaitosten sulkemisen takia. Taiteen perusopetuksesta osa kerää vanhemmilta koulutusmaksuja, joten keskusteluun nousee myös rahojen palautusmahdollisuus.

Eri taiteenalat ovat kunnissa hyvin erilaisessa asemassa opetuksen järjestämismahdollisuuksissa. Tulkinta valtioneuvoston asetuksen linjauksesta voi AVI:ssa ja kunnissa olla ja on ollut jo paikoin hyvin suoraviivainen. Näkemyksemme mukaan asetus antaa väljyyttä taiteen perusopetuksen oppilaitoksille järjestää etäopetusta, mutta lähtökohtaisesti tulkinta ei saa olla se, että oppilaitoksia suljetaan, vaikka koulutuksen järjestäjillä ei ole velvoitetta opetuksen järjestämiseen. Monet oppilaitokset ovat jo lähteneet toimimaan erilaisin luovin keinoin mm. digivälineitä käyttäen.

Pidämme vaikutusten arvioinnissa epäkohtana sitä, että nyt vain taiteen perusopetuksen osalta on kirjattu, että "Opetus- ja kulttuuriministeriö voi kuitenkin suoritemääriä vahvistaessaan käyttää harkintaa ja ottaa huomioon toteutumavuoden erityisolosuhteet." Sen sijaan vapaan sivistystyön kohdalla todetaan vain näin: "Oppilaitosten toteuttamien suoritteiden taso vaikuttaa valtionosuuden määräytymiseen tulevina vuosina."

18.3.2020

Taiteen perusopetukselle on ollut tyypillistä järjestää kevätesityksiä tai muita tilaisuuksia, jotka nyt peruuntuvat. Näytös, konsertti, näyttely tm. on lopputyö, jolla osoitetaan opetussuunnitelman mukaisen oppimäärän loppuun saattaminen, millä on ollut nuorelle iso arvo todennettaessa osaamista.

OKM:n on käytettävä harkintaa rahoitusta vahvistaessaan.

Lopuksi

Lisäksi OAJ haluaa tuoda valiokunnan tietoon seuraavaa: julkisen sektorin toimijoiden, valtiovallan ja kuntien, tulisi poikkeusoloissa tehdä kaikkensa opettajien terveyden, hyvinvoinnin ja jaksamisen edistämiseksi ja suojella ammattikuntaa mahdollisesti kuukausiksi pitkittyvän ajanjakson ajaksi. Opettajien osaamisella ja määrätietoisella työllä voidaan ehkäistä mittava oppimisvaje, joka mahdollisesti on syntymässä joka tapauksessa.

Valitettavasti viranomaisten ohjeet ja suositukset esim. etätyöstä eivät näytä riittävästi em. asiaa turvaavan, sillä jotkut kunnat ovat katsoneet mahdolliseksi säästää kustannuksista siten, että lomauttavat opettajia kriisin aikana. Jotkut koulutuksen järjestävät eivät noudata suositusta etätöistä, vaan vaativat kymmeniä opettajia yhtä aikaa koululle/lukiolle koulutukseen tai muutoin työskentelemään vaarantaen näin heidän terveytensä. Näin tapahtuu, vaikka etäyhteydet olisivat kunnossa ja työskentely kotoa käsin on mahdollista. Tällainen voi tarpeettomasti vaarantaa esimerkiksi ylioppilaskokeen alustavan arvioinnin, jos opettajat keskenään koululla ja julkisissa liikennevälineissä toisiaan sairastuttavat.

OAJ vaatii, että aluehallintovirastot toimivat kriisin aikana määrätietoisesti ja puuttuvat näihin epäkohtiin välittömästi.

Helsingissä 18.3.2020

Heljä Misukka
Koulutusjohtaja